

Het Schrijvertje

IVN Roermond e.o.

Winter 2025

Jaargang 36, nummer 1

Van de redactie

Frans Hendriks

Wij maken een blad voor het IVN, een club die behoud van natuur en alles wat daarin leeft nastreeft. En heel vaak worden wij weer geraakt door onwelwilligen die van ontwijking en ontkenning over aantasting van die natuur, onze leefomgeving, een dagtaak hebben gemaakt. Althans zo lijkt het. Al meer dan veertig jaar is bekend dat overvloedige depositie van stikstof vanuit de bio-industrie schadelijk is voor mens en natuur. Talloze maatregelen zijn er in al die tijd afgekondigd en genomen die zonder noemenswaardig resultaat zijn gebleven. Zelfs boeren worden er radeloos van en weten, door het uitblijven van daadkrachtige maatregelen die een halt toeroepen aan de vuiligheid, niet meer hoe hun toekomst eruit zal zien.

In het NRC van 25 september trof mij het volgende bericht: 'Sinds 1999 ruim 5 miljard aan uitkoopregelingen, maar de veestapel krimpt nauwelijks'. In het artikel wordt aangetoond dat de plekken die vrijkomen door veehouders

die stoppen, en dat zijn er best veel, veelal ingenomen worden door anderen.

Een volgende bericht in het NRC, nu van 7 november jongstleden: Deloitte: 'Schade door landbouw aan milieu veel groter dan opbrengsten'. Je vraagt je af hoe het kan dat dit maar blijft voortbestaan. Blijkbaar is er een verdienmodel dat het de moeite waard maakt een hele samenleving in de houdgreep te houden. De milieubeweging klaagt, politici klagen en boeren klagen.

Onze wens is dat er eindelijk daadkracht getoond wordt en we uit dit scenario kunnen ontsnappen. De verkiezingsuitslag maakt het niet echt makkelijk. Een sprankje hoop biedt het gegeven dat het bij de lopende onderhandelingen over regeringsvorming (midden november) in ieder geval duidelijk op de agenda staat.

Stuur je materiaal voor de lente-uitgave s.v.p. vóór 19 februari aan ons toe: hetschrijvertje@ivnroermond.nl

Vrijdag 26 december 2025

Traditionele kerstwandeling reeds helemaal volgeboekt

Aanvang: 13:00 uur; duur ca. 2,5 à 3 uur

Startpunt: p-plaats Gemeenschapshuis 't Leuke, Leukenstraat 6, Beegden

Gidsen: Hermien Hendriks, René Horsten

Max. aantal deelnemers: 25

Aanmelden niet meer mogelijk

**De redactie
van Het Schrijvertje
wenst u fijne feestdagen
en een voorspoedig 2026**

Bestuur IVN Roermond e.o.

(Aspirant-) voorzitter	Jan Willem Merckx voorzitter@ivnroermond.nl
Secretaris	Ron de Cock secretariaat@ivnroermond.nl
Penningmeester	Lily Welters penningmeester@ivnroermond.nl
Bestuursleden	Anja Van den Bogaert Marjo Stiphout Meta van Appeven Sanne Backus

Email: bestuur@ivnroermond.nl

Boekhandel en Antiquariaat

Neerstraat 31a, 6041 KA Roermond

Nieuwe en antiquarische boeken over natuur en heemkunde,
2e hands literatuur en boeken over geschiedenis, kunst en
nog veel meer !

Woensdag, vrijdag, zaterdag open van 11.00 - 17.00
Donderdag open van 14.00 - 17.00 uur

telefoon: 0475 - 33 46 65 | e-mail: boomboekhandel@freeler.nl

Van de bestuurstafel

Door Ron de Cock

Eind oktober hebben we Helga Niessen als 350ste lid van onze afdeling mogen ontvangen. Zie ook het artikeltje hierover in dit Schrijvertje.

Minder goed nieuws is dat John Frenk, om gezondheidsredenen, zijn functie als bestuurslid heeft moeten neerleggen.

Samen met de afdelingen in de regio is de voorbereiding voor de Natuurgidsenopleiding gestart.

Zeker twee afdelingsleden hebben hun medewerking aan het cursusteam toegezegd. Het is bedoeling dat de cursus in september 2026 begint.

We zijn als afdeling met een stand aanwezig geweest op de goed bezochte Herfstbeurs Bij Stoks van de Roermondse Senioren in het Groen. Een aantal bezoekers speelt met de gedachte actief lid te worden van IVN. Deelname aan dit soort evenementen is dus zinvol.

Voor de herontwikkeling van het Natuurleerpad Hammersveld heeft een mini-werkgroepje de gemeente Roermond een aantal ideeën en thema's aangeleverd.

Twee van onze gidsen willen aan de slag gaan met de IVN Natuurroute app. Deze app is meer dan een etalage voor mooie routes. Er kan een brede doelgroep mee bereikt worden, het aanbod van de afdeling verder uitgebreid worden en zelfs kunnen (nieuwe) leden worden geactiveerd.

Het publieksjaarprogramma 2026 is gereed. De folder met het programma in dit Schrijvertje meegestuurd.

Kortom: Het bruist van activiteiten in de afdeling.

Colofon

Nummer 143, december 2025

Voorpagina:

- foto's Fenny Gaastra

Redactie

Frans Hendriks, Fenny Gaastra,

Frank Heinen, Marieke Michels

Vormgeving:

Frans Hendriks, Marieke Michels

Email:

hetschrijvertje@ivnroermond.nl

Print: Editoo B.V. - www.editoo.nl

Website: www.ivnroermond.nl

Ledenadministratie: ledenadministratie@ivnroermond.nl

Bankrekening:

NL18RABO 0135 8373 67

Inhoudsopgave

- 2 - Van de redactie
- 3 - Van de bestuurstafel
- 4 - In Memoriam Hans Levels
- 5 - De comeback van de otter
- 7 - Reactie op artikel Bert Geelen
- 8 - Gedragen door water
- 9 - Paddenstoelenexcursie
- 10 - Jaarringen, isotopen en klimaatreconstructie
- 12 - Activiteitenkalenders
- 16 - Wegbermplanten: jacobskruiskruid
- 17 - Bezoek zoogdierenwerkgroep
- 18 - Inspiratiemiddag IVN Limburg
- 19 - Paddentrek
- 20 - Natuurleerpad Hammerveld - 350e lid
- 21 - Toelichting jaarprogramma
- 22 - Vollemaantocht Swalmdal
- 24 - Contactpersonen

Onze sponsors vindt u op de pagina's 2, 4, 9, 13, 15, en 24

Meer informatie over onze afdeling en haar activiteiten kunt u geactualiseerd vinden op onze website www.ivnroermond.nl

In Memoriam Hans Levels

Door René Horsten

Hans Levels is op 4 september j.l. overleden.

Hans was als boswachter van Staatsbosbeheer heel lang werkzaam in het Leudal. Hij had een geweldige visie met betrekking tot het landschap in het Leudal en mede dankzij zijn bijdrage zijn de bosvennen hersteld, waarbij tegelijkertijd een aantal stuifduinen zichtbaar zijn gemaakt door die van naalddhout te ontdoen.

Hans heeft veel betekend voor leden van onze afdeling, die actief waren in het Leudal.

Als onderdeel van de natuurgidsenopleiding 2010/2011 hebben enkele cursisten, die rondom het Leudal woonachtig waren, een excursie in het Leudal ontwikkeld en uitgevoerd.

Nadat de gidsenopleiding was afgerond zijn zij begonnen met heidebeheer in het Leudal, onder mentorschap van Hans.

De heidewerkgroep bestaat nu uit 12 personen en heeft met begeleiding van Hans een belangrijk herstel van de heide gerealiseerd. Nadat hij met pensioen was gegaan kwam hij ons met de fiets steeds nog opzoeken en van goede raad voorzien.

Toen Hermien voorstelde om reptielenonderzoek te gaan doen, reageerde Hans enthousiast, gaf direct zijn zegen en zorgde voor de benodigde onderzoeksplaten. Ook heeft hij zelf vele jaren mee gedaan met de monitoring.

Voor mij is zijn grootste wapenfeit toch wel het Elisabethpad in Haelen.

Het was in 2014 dat Hans mij op een dag zei: 'Zou het niet een mooi idee zijn om de Elisabethmolen en het klooster weer met elkaar te verbinden'.

Een prachtig idee, ik was direct enthousiast. Echter vonden we alleen deze verbinding maken niet genoeg. Samen met Hermien er bij hebben we toen aantal opties bekeken en kwamen we uit op een rolstoelvriendelijk natuurbelevingspad. We konden op dat moment niet vermoeden dat we 5 jaar hard moesten werken om het pad gerealiseerd te krijgen. Het Elisabethpad is een waar succes en zeker ook een blijvende herinnering aan Hans.

We denken met dankbaarheid terug aan de samenwerking met Hans en zullen onze ontmoetingen zeer missen. We wensen zijn vrouw Gert, zoon en dochter heel veel sterkte toe om dit grote verlies te kunnen dragen.

Onlangs is een herinneringsbank geplaatst op de door hem zo geliefde stuifduinen en met uitzicht op de bosvennen.

De comeback van de otter

Door Frank Heinen

De otter verdween in 1989 uit ons land, toen het hoogstwaarschijnlijk laatste exemplaar in Friesland de dood vond. Vanaf 2002 begon het waterminnende roofdier dankzij een geslaagde herintroductie een remonte in het noorden van ons land. Inmiddels vindt de besnorde comeback-koning met enige weifeling ook weer de weg naar Limburg.

Watermarter

Met een lengte van een (volwassen vrouwtjes) tot bijna anderhalve meter (adulte mannetjes) en een gewicht van zeven tot vijftien kilo is de otter de langste en op een na zwaarste (na de das) marterachtige van Nederland. Als uitgesproken viseter is de otter lichamelijk uitstekend aangepast aan een amfibisch bestaan. Het lange en gestroomlijnde lichaam, de dichte vacht met wel zeventig-duizend haartjes per vierkante centimeter, de krachtige staart die fungeert als roer en zijn sterke, met zwemvliezen uitgeruste poten zorgen ervoor dat het dier zwemt als de beste, terwijl de lange, markante en uiterst gevoelige snorharen in troebel water dienstdoen als geavanceerde tastzintuigen. Ook op het land bewegen otters zich snel en soepel voort. Het dieet van deze rasechte carnivoor bestaat vooral uit kleine en middelgrote vissen en rivierkreeften, af en toe aangevuld met amfibieën, woelratten, watervogels en grote insecten.

Terug van weggeweest

De otter hoort van oudsher thuis in de Nederlandse natuur, maar verdween in de jaren tachtig van de twintigste eeuw uit ons land door een giftige cocktail van watervervuiling, bejaging en landschappelijke versnippering. Dankzij gerichte herintroducties maakte het dier in 2002 zijn rentree in de Kop van Overijssel en in Zuidoost-Friesland. Naarmate de populatie groeide en territoria voller werden, zwierven otters uit naar andere delen van het land. Maar de verspreiding richting het zuidoosten verliep aarzelend.

In januari van 2018 legde een cameraval beelden vast van een otter in de bovenloop van de Roode Beek in Nationaal Park De Meinweg. Vermoedelijk bleef het dier niet lang hangen in het gebied, aangezien de otter daarna niet meer opdook op de camerabeelden en veldbezoeken ook geen spraints (uitwerpselen waarmee otters hun territorium markeren) opleverden. In 2021 ving een wildcamera beelden op van een otter bij Roermond en werden onder een brug bij de Hambeek ook spraints en sporen van het illustere roofdier gevonden. En er is nog meer goed nieuws: eDNA-onderzoek van Waterschap Limburg wijst erop dat er inmiddels ook otters huizen rondom Maastricht en in het Heuvelland.

Schuwe oeverbewoner

Desondanks is de kans klein dat je er eentje te zien krijgt. Otters zijn namelijk schuwe dieren die weinig moeten hebben van pottenkijkers. Overdag houden ze zich meestal verscholen in een oeverhol of tussen het dichte riet, om tegen de schemering tevoorschijn te komen voor de jacht. In gebieden met weinig tot geen verstoring zijn otters soms ook op klaarlichte dag actief. Maar meestal maken ze hun aanwezigheid alleen kenbaar door voedselresten (vissenkoppen, resten van kreeftachtigen en amfibieën) en spraints achter te laten.

Otters hebben een behoorlijke actieradius en kunnen per nacht wel tien tot twintig kilometer afleggen. Helaas vallen ze hierdoor vaak ten prooi aan hun grootste vijand: auto's. Het verkeer eist nog steeds een zware tol en remt

een echt spectaculaire populatiegroei in Nederland vooralsnog af. Gelukkig komen er wel steeds meer faunapassages in gebieden waar otters floreren. Vanuit conservatieve politieke kringen zijn de laatste jaren sceptische geluiden te horen over de terugkeer van de otter, maar die zijn even voorspelbaar als ongegrond. De dieren graven niet in dijken, bouwen geen dammen en hebben het niet gemunt op landbouwgewassen. Misschien dat de otter af en toe een paar visjes wegsnoept voor de hengel van de fervente sportvisser, maar is dat niet een kleine prijs die we betalen voor de terugkeer van een iconische soort die een belangrijke graadmeter vormt voor de waterkwaliteit en biodiversiteit?

Foto's van de schrijver

Volg de Natuurgidsenopleiding IVN Midden-Limburg

Een unieke opleiding voor iedereen die natuurgids wil worden. Je leert over de natuur én hoe je anderen enthousiast kunt maken en kunt leren over de natuur. We gaan weer zorgen voor een prettig docententeam.

In de lente-editie en op onze website zullen wij meer over de inhoud en data bekend maken. Zeker is in ieder geval dat de cursus in september 2026 zal starten.

Reactie/aanvulling op een artikel van Bert Geelen

Het Schrijvertje, herfst 2025

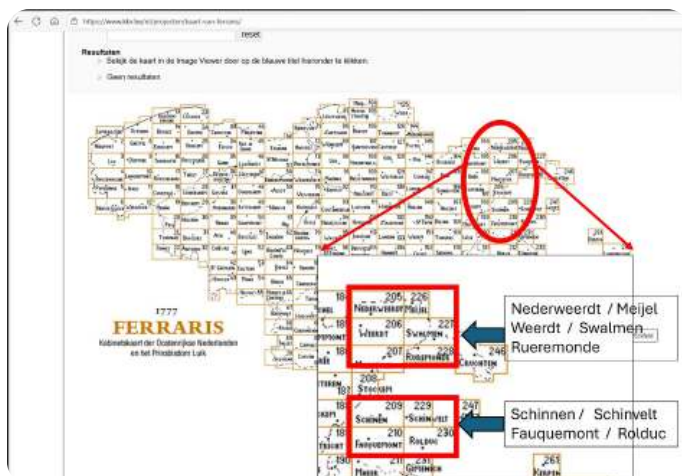
Door Benoît Locht

In het Schrijvertje stond het artikel *Driedeling grondgebruik in vroeger tijden* van Bert Geelen (Schrijvertje, 35,nr.4: 14-15). Het is een bijzonder goed artikel dat ik met veel plezier en interesse gelezen heb. Een artikel ook dat mij geïnspireerd heeft en prikkelde om een aantal aanvullende opmerkingen en reacties te plaatsen. Het gaat om de onderwerpen met betrekking tot de Ferraris-kaarten, de bolle akkers, het toponiem Keutelraet en de kunstmest.

Ferraris-kaarten

De Ferraris-kaarten zijn gemaakt door Joseph de Ferraris in de periode van 1771 tot 1778. Hij was veldmaarschalk in de Oostenrijkse Nederlanden. Ze zijn in 2009 als 'Atlas Ferraris drukvorm' uitgegeven door het Gemeentekrediet van België. Teven zijn ze ook digitaal in te zien op de site www.kbr.be/nl/projecten/kaart-van-ferraris/. Voor amateuronderzoekers van het landschap is het een geschikte kaart omdat ze het landschap weergeeft van vóór de Industriële Revolutie. De Ferraris-kaarten hebben echter een beperking, namelijk dat ze de Oostenrijkse Nederlanden in kaart hebben gebracht (zie afbeelding 1).

Afbeelding 1- Overzicht Ferraris-kaarten: Nederlands Limburg

Maar uit een iets latere periode is Limburg wel dekkend in kaart gebracht, en wel in de Franse Tijd. Napoleon heeft namelijk luitenant Tranchot opdracht gegeven om het land tussen de Maas en de Rijn in kaart te brengen. Dit gebeurde tussen 1802 en 1807. Maar hierover een andere keer meer.

Bolle Akkers

In het artikel is ook sprake van bolle akkers. De auteur vermeldt dat die ontstaan zijn door het gebruik van eenscharige ploegen. Aanvullend kan ik nog vermelden dat dit oorspronkelijk door het gebruik van eenscharige kar-ploegen met een vast rister is ontstaan. Dus met een niet-

wendbare ploegschaar. De bolle akkers zijn in Nederland vooral op de zandgronden te vinden. Dit zijn de zogenaamde Es- of Enggronden die veelal bemest werden met heideplaggen en dierlijke mest. Ze zijn in de hoge middeleeuwen ontstaan.

Keutelraet

Het artikel van Bert Geelen heeft het ook over het gebied met de naam Keutelraet. De verklaring van dit toponiem bestaat uit twee delen. Het prefix -keutel en het suffix -raet.

“Keutel” zou een relatie (kunnen) hebben met ronde bolle vorm van de konijnenkeutels! Maar het verwijst meestal naar de geringe omvang van het perceel, namelijk kleine percelen. En dat laatste lijkt hier meer voor de hand te liggen. Het betreft namelijk een aantal kleine akkerpercelen aan de loefzijde van een duin en die naar alle waarschijnlijkheid op de heide zijn ontgonnen.

Het suffix 'raet' is een veel voorkomend achtervoegsel en duidt op een ontginning die is te herleiden van het woord 'Rodung' of rooien, hetgeen verwijst naar bosontginningen. Dus nederzettingen -of akkercomplexen die hun oorsprong vind in ontginningen van bossen. Deze hebben vaak een benaming met het achtervoegsel -raet(h). Dit suffix komt in vele vormen voor, zoals raeth, rade, rode, roy, etc. In Limburg bijvoorbeeld Tungelroy, Stramproy, Leveroy, Asenray, Venray, Kerkrade en vlak over de Duitse grens Wildenrath, Herzogenrath, Grefrath, Braunsrath, etc. Zij verwijzen vaak naar ontginningen die teruggaan tot de vroege middeleeuwen.

Het is interessant om dergelijke toponiemen - bijvoorbeeld aan de hand van de Ferraris- of Tranchotkaarten in beeld te brengen. Dan krijgt men een indruk van de middeleeuwse bewoning.

Kunstmest

Als jaar voor de uitvinding van de kunstmest vermeldt Geelen 1913. Dit moet genuanceerd worden. De aanzet voor de uitvinding van de kunstmest werd veel eerder gegeven, namelijk in 19e eeuw, toen Von Liebig (1803-1873) ontdekte dat planten om te groeien mineralen zoals stikstof (N), fosfor (P) en kalium (K) nodig hadden. Hij wordt beschouwd als de uitvinder en eerste gebruiker van de kunstmest. Het duurde nog tot het begin van de 20e eeuw voordat het industrieel werd geproduceerd. In 1913 wordt de kunstmest pas op grootschalige industriële wijze geproduceerd. Bekend is de productie sinds 1929 van NPK door het stikstofbindingsbedrijf van DSM in Limburg.

ivn natuur
educatie
Roermond e.o.

Gedragen door water

Door Paul Lormans

Het leven in het water is ons van huis uit vreemd. Vijf minuten kopje onder en wij zijn er geweest. Verstokte landrotten zijn we. Water boezemt ons angst in.

Toch kennen we dieren die het watermilieu omarmen. Ze zijn er zelfs grotendeels van afhankelijk.

Wandelaars die oog hebben voor de omgeving, en in het bijzonder voor wat er leeft op het water, moet het opvallen hoe klein grut moeiteloos over het wateroppervlak loopt. Een diertje kennen ze zelfs bij naam: de schaatsenrijder (*Gerridae*).

Afb. 3 Schaatsenrijder, poten drukken het watervlies in. Foto National Geographic april 2010

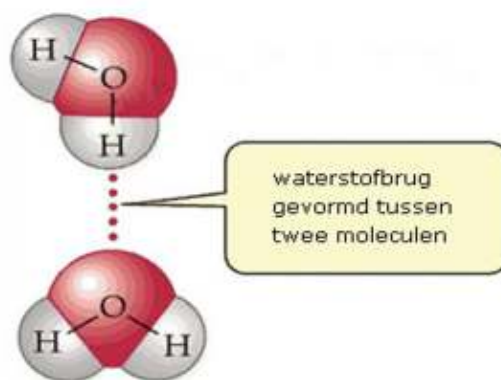
De naam is toepasselijk omdat de wants gelijk een schaatser over het water glijdt. Jammer dat de kennis hierbij ophoudt, omdat er namelijk zoveel over dit diertje te vertellen valt. Neem nou dat 'schaatsen' over water wat in de wereld van insecten heel bijzonder is. Het heeft niets met bovenaardse krachten te maken. Ook een wonder is niet aan de orde, want dit zou betekenen dat iets niet uit te leggen valt en dat is het wel.

Je op de hoogte stellen is wel een vereiste en dat heb ik gedaan.

Wat ben ik aan de weet gekomen?

Ooit hebben de *Gerridae* een ontwikkeling doorgemaakt die lopen op water mogelijk maakte. Zo bevindt zich aan de buikzijde een laag van dichte, luchthoudende en viltige beharing die waterafstotend is. De lange poten maken bijna over de hele lengte contact met de waterspiegel. Dit moet het lichaamsgewicht zo goed mogelijk stabiliseren. Op de poten bevinden zich waterafstotende haartjes. Toch zijn deze aanpassingen niet toereikend. Er speelt nog iets mee wat cruciaal is.

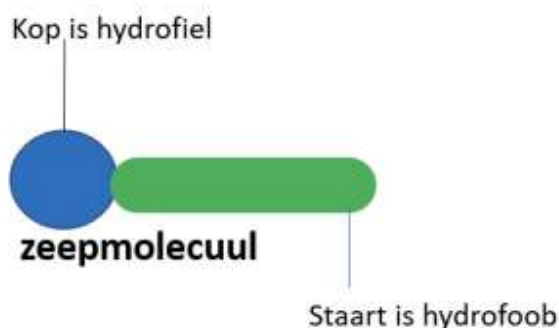
De schaatsenrijder maakt gebruik van oppervlaktespanning die het wateroppervlak een flexibel laagje geeft. Om dit verschijnsel te verklaren zie je op de tekening (figuur 1) twee watermoleculen die door een waterstofbrug verbonden worden. Deze zorgt ervoor dat de moleculen naar elkaar toe trekken, wat te vergelijken is met twee magneten met een – en +pool. Hierdoor vormt zich als het ware een vlies waarop de schaatsenrijder gedragen wordt.

Afb. 1 Twee watermoleculen

Dat de watermoleculen oppervlaktespanning veroorzaken, ervaar je wanneer je in een zwembad van de bovenste plank duikt en ongelukkig met je bovenlichaam op het water belandt. De moleculen wijken niet snel genoeg met als resultaat een rode en pijnlijk geïrriteerde huid.

Wanneer waterstofbruggen intact blijven, is alles pais en vree. Dit bewijst het leven op het water. Het wordt pas link en zelfs levensbedreigend wanneer zeepmoleculen de oppervlaktespanning ondermijnen. Dit gebeurt wanneer de hydrofobe groene staart (figuur 2) tussen de watermoleculen gaat zitten en de watermoleculen uit elkaar drukt. De oppervlaktespanning wordt minder. Het gevolg laat zich raden: waterlopers verdrinken. Sommigen schaatssenrijders overleven het omdat de haartjes met lucht onder het lichaam als reddingsvest dienen.

Afb. 2 Speldvormige molecuul

Biotoop van de schaatsenrijder, foto Marieke Michels

Paddenstoelenexcursie

Door Marianne Driesen

Het is vijf oktober, de dag begint regenachtig. Als 'mooi-weer-wandelaar' ben ik normaliter niet te bewegen om er met zulk weer op uit te trekken. Ik verbaas me over mezelf als ik desondanks richting Haalen rijd om daar onder leiding van IVN-gids Hermien Hendriks deel te nemen aan een paddenstoelenexcursie.

Het Leudal is het waard om regen en wind te trotseren, zo houd ik mezelf voor.

Tegen de tijd dat het circa 40-koppige gezelschap zich bij het bezoekerscentrum in Haalen heeft verzameld, is het – de weergoden zij dank – droog. Na een korte inleiding van Hermien (geflankeerd door haar immer trouwe sidekick René) over wat we kunnen aantreffen, lopen we het bos in. De afstand is ongeveer 3 km, maar we zullen er naar verwachting een uurtje of twee over doen.

Om de 50 meter staat wel een of meerdere, al dan niet bijzondere, paddenstoelen die uitgebreid behandeld worden.

Hermien kent ze allemaal en vertelt er veel over. Er wordt druk gefotografeerd waarbij de meest ongebruikelijke houdingen worden aangenomen. Ik ga zó vaak door de knieën dat je het gerust topsport kunt noemen.

Als je zo met je neus op de grond zit, zou je bijna vergeten om op de omgeving te letten. De zon is doorgebroken en zorgt voor een prachtig lichtspel door het gebladerte van de bomen in heffsttooi.

Het is net een sprookjesbos. Dat effect wordt nog ver-

sterkt doordat er een tijdelijk kabouterpad is uitgezet.

Kleuters, verkleed als kabouter, vinden onder leiding van een aantal volwassenen hun weg aan de hand van kabouterbeeldjes die her en der zijn neergezet.

Ondertussen zuig ik zoveel mogelijk informatie in me op, kijk, luister, fotografeer en noteer de namen van talloze paddenstoelen en zwammen. Regelmatig loop ik achter de feiten c.q. uitleg aan waardoor ik nogal wat mis, maar over het algemeen heb ik toch een indrukwekkende verzameling weten vast te leggen:

Roodporiehoutzwam, gewone en platte tonderzwam, heksenboter, verschillende soorten russula's, helmmycena, groene knolamaniet, oesterzwam, gele ringboleet, as-gauwe koraalzwam, melkzwam, krulzoom, eekhoorn-tjesbrood, zwavelkopjes, breedplaat streephoed, judasoor, zwavelzwam, koraalzwam, parelamaniet, dennenmoorder, bloedsteelmycena, heksenboleet, waaierkorstzwam...

We komen bij een plek waar ijsvogels hun nesten maken in de zandmuren langs de Leubeek.

Hermien vertelt hoe ijsvogels hun partner zoeken en hun jongen voeren.

Haar verhaal wordt uitgebeeld. Voordat ik het weet, ben ik gebombardeerd tot ijsvogelvrouwtje. René mag (moet) het ijsvogelmanneltje spelen en maakt me het hof met een snel tot vis omgetoverd varentakje dat nolens volens tussen mijn tanden wordt geduwd. Waarmee we voor één seizoen een paar vormen.

Ik leg blijkbaar 7 eitjes waaruit evenveel jongen kruipen, die op een interessante manier worden gevoerd:

In het ijsvogelnest zitten de jongen in een stervorm voor de opening. Wanneer een jong is gevoerd, schuift het door, waarmee het volgende jong aan de beurt is en zo verder tot de cirkel rond en elk jong gevoerd is. Een geweldig staaltje efficiency.

Zoals altijd vliegt de tijd voorbij. De meesten van ons drinken nog koffie of thee bij St. Elisabethshof, waarmee een leerzame en mooie ochtend wordt afgesloten.

Together
for a better life

wepa.eu/nl

WEPA Nederland B.V.
Boutestraat 125
NL 6071 JR Swalmen

wepa

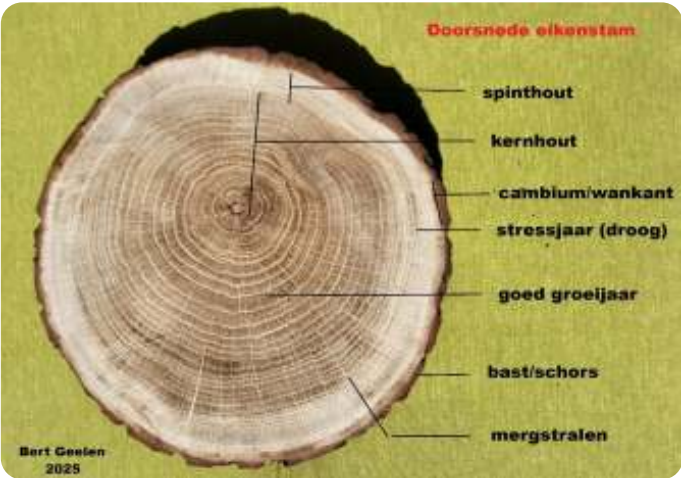
Paddenstoelenexcursie in het Leudal, herfst 2025, foto Els Korsten

Jaarringen, isotopen en klimaatreconstructie

Door Bert Geelen

De wetenschap die zich bezighoudt met het bestuderen van jaarringen van een boom om daarmee te kunnen dateren heet dendrochronologie. Ook kan onderzoek van jaarringen bijdragen aan het reconstrueren van het klimaat uit periodes en gebieden waarvan we nog geen objectieve meetresultaten hebben. Aanvullend op jaarringonderzoek worden vaak ook andere indirecte bewijzen gezocht om het klimaat te reconstrueren. We noemen deze indirecte bewijzen: proxy's. Isotoopgegevens kunnen naast de jaarringen zo een belangrijke proxy (figuurlijk 'tussenpersoon', redactie) zijn. In dit artikel zal ik enkele proxy's uitleggen.

Jaarringen

Afbeelding 1 Doorsnede eikenboom (transversaal). Foto: BG.

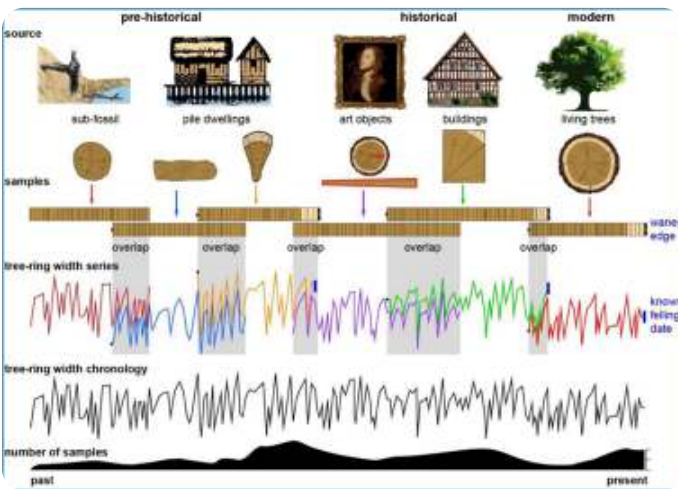
De boom vormt elk jaar een nieuwe jaarring. Dit zijn houtvaten die zorgen voor transport van water en mineralen van wortel naar de bladeren. Naar de buitenkant van de boom worden bastvaten gemaakt, die zorgen voor het neerwaartse transport van voedingsstoffen, zoals glucose. De mergstralen doen dit in horizontale richting. De bastvaten – in tegenstelling tot de houtvaten – zijn nauwelijks zichtbaar omdat de oude bastvaten 'verschrompelen' tot schors. Tussen de bast- en de houtvaten zit een laagje cambium (wankant), dit groeilaagje zorgt elk jaar voor de aanmaak van nieuwe bast- en houtvaten. De concentrische jaarringen van de houtvaten zijn goed van elkaar te onderscheiden en dus te tellen, omdat elke ring bestaat uit een lichter gedeelte bij sterkere groei (het voorjaarshout) en een donker gedeelte bij trage groei (het najaarshout). Het donkere kernhout in het centrum van de stam is in tegenstelling tot het meest recent gevormde lichtere spinthout in de buitenring niet meer actief in het transporteren van water en mineralen.

Jaarring en referentiecurve

De afwisselende brede en smalle jaarringen vormen een bepaald patroon, zoals bij een streepjescode. Dit patroon zal bij alle andere bomen in een bepaald gebied hetzelfde zijn. Ze groeien immers onder dezelfde klimatologische

omstandigheden. Als je de dikte van elke jaarring van de boom grafisch op de verticale as van een grafiek weergeeft en het jaartal op de horizontale as, krijg je een referentiecurve. Elke boom uit de regio, bijvoorbeeld de eik, zal dezelfde curve volgen. Heb je nu een stukje eikenstam uit een oud gebouw, dan zullen de jaarringen in die stam misschien een stukje overlap (streepjescode of curve) gemeenschappelijk hebben met een huidige afgezaagde eik. Je kunt dan van de huidige boom terugtellen naar de boom uit het oude gebouw en zo reconstrueren wanneer het gebouw is. Dit heet crossdatering.

Vind je een niet vergane eik in een veenmoeras, dan kun je nog verder teruggaan in de tijd, enzovoorts. De Romeinse Brug in Tungelroy is zo te dateren op 27 na Chr. Althans toen zijn de bomen afgezaagd die voor de brug gebruikt zijn. Van de eik is in Europa een jaarringkalender opgesteld die tot wel 8.000 jaar terug in de tijd gaat. Van de grove den zelfs tot 14.000 jaar.

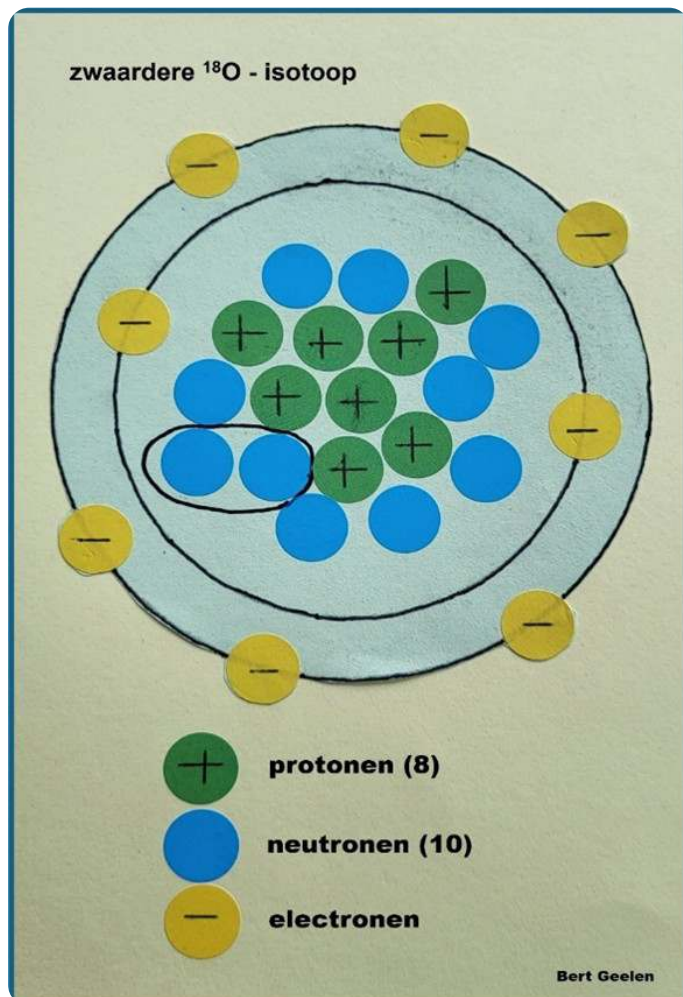
Afbeelding 2 Crossdatering: ResearchGate. Dendroarchaeology in Europe (2022), W. Tegel, G. Skiadaresis, J. Vanmoerkerke, B. Muigg en A. Seim https://www.researchgate.net/publication/358645549_Dendroarchaeology_in_Europe

Klimaatreconstructie

Zijn de jaarringen van een boom breed? Dan was het een goed jaar met veel regen en milde omstandigheden. Zijn de ringen smal, dan was het een stressjaar met bijvoorbeeld veel droogte of kou. Zo kunnen we aan jaarringen zien dat de 2e helft van de 17e eeuw het dieptepunt was van de zogenaamde Kleine IJstijd (een koudere periode tussen plusminus 1430 en 1850, zie ook afbeelding 9). Uit die periode kennen we de vele winterse schaatstaferelen op schilderijen, o.a. van Pieter Brueghel. Ook bezitten we veel schriftelijke bronnen die het klimaat tijdens dit dieptepunt in de 17e eeuw beschrijven: misoogsten, sociale onrust. Meteorologische metingen bestaan dan nog niet. Zowel de literaire bronnen als de jaarringen zijn dus proxy's (indirecte bewijzen) voor het reconstructie van het klimaat in die tijd.

Isotopen als proxy

Een andere proxy bij klimaatreconstructie is het toepassen van isotooponderzoek. Met behulp van isotopen kunnen we miljoenen jaren “terug kijken”. Om dit te begrijpen, moeten we eerst een opfriscursus scheikunde doorlopen. Met behulp van de knutseldoos van je (klein)kind kun je daarvoor het bijgevoegde verhelderende plaatje maken.

Afbeelding 3: Schematische voorstelling ^{18}O -isotoop (BG)

Opfriscursus scheikunde

Water bestaat uit moleculen. Een watermolecuul (H_2O) bestaat uit 2 atomen waterstof (H) en 1 atoom zuurstof (O). Het atoom zuurstof kent enkele varianten, te weten: ^{18}O en ^{16}O . Varianten binnen 1 atoom noemen we isotopen. Ze komen in een bepaalde verhouding voor in het water. Op de afbeelding zien we de isotoop ^{18}O : de kern bevat 8 groene protonen (plusjes) en 10 blauwe neutronen ($8 + 10 = 18$ bolletjes in de kern).

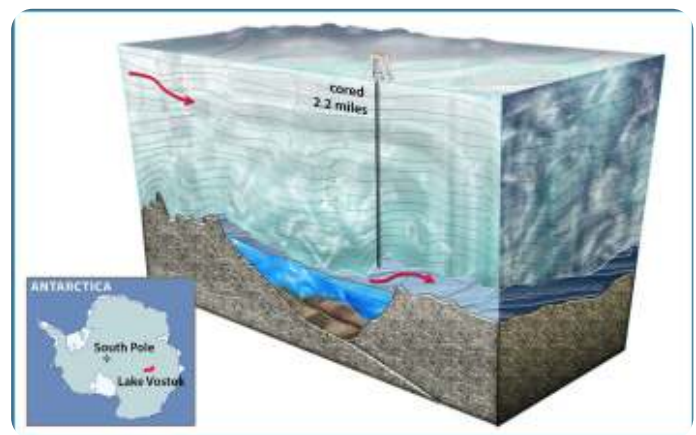
De andere variant is isotoop ^{16}O die heeft 2 neutronen (hier omcirkeld) minder ($8 + 8 = 16$ bolletjes in de kern). Het verschil zit hem dus in het aantal neutronen, terwijl het aantal protonen gelijk is. Het ^{18}O -isotoop heeft 2 neutronen meer en dus zwaarder.

Oceanen en Ijskernen

In de oceanen zal het lichtere water met ^{16}O sneller verdampen dan het zwaardere water met isotoop ^{18}O . In de ijstijden werd het verdampte water uit de oceaan in de

vorm van sneeuw en ijs vastgehouden op de poolkappen (Groenland en Antarctica). Bij boringen in de ijskernen is vastgesteld dat de concentratie lichtere ^{16}O in de ijslagen, gevormd in koude periodes, hoger is dan in de ijslagen die gevormd zijn in warmere periodes. Ijskernen kunnen ook een soort jaarlaagjes vormen (vgl. dit met de streepjescode bij de jaarringen!). De verhouding concentratie ^{16}O t.o.v. ^{18}O noemt men de deltawaarde ($\delta^{18}\text{O}$). Hoe meer negatief die waarde is (bijvoorbeeld -42 , zie grafiek fig. 6) hoe kouder de periode en hoe meer het lichtere ^{16}O -isotoop in de vorm van sneeuw is opgeslagen op de pool.

Zo heeft men bijvoorbeeld kunnen vaststellen dat ijskernen in Groenland een abrupte koudeperiode laten zien van 1200 jaar lang van 12.700 tot 11.500 jaar BP (before present). Deze extreem koude geologische periode met een toendraklimaat en -vegetatie noemen we het Jonge Dryas (de periode GS-1 in afbeelding 6).

Afbeelding 4 Boring in ijs tot 3,5 km diepte. Foto: Nicole Rage-Fuller, (2011) US National Science Foundation. https://commons.m.wikimedia.org/wiki/File:Lake_Vostok_drill_2011.jpg#mw-jump-to-license

Naast de deltawaarde kan ook de hoeveelheid CO_2 (broeikasgas!) gemeten worden in de luchtbellen in het ijs en dit zegt iets over de temperatuur op aarde. Dit geldt eveneens voor de aanwezigheid van het isotoop beryllium-10 dat op de polen neerslaat bij veel zonneactiviteit. Sulfaat is een stof die men ook aantreft in de ijskernen en die duidt op grootschalige vulkaanuitbarstingen die een enorme invloed op het klimaat kunnen hebben. Bovenstaande isotopen en sedimenten zijn dus proxy's voor klimaatreconstructie.

Eencellige foraminiferen en schelpdieren

Doordat het lichtere isotoop ^{16}O in de ijstijden werd vastgelegd op de polen, bleef meer zwaarder ^{18}O -water in de oceaan achter; de concentratie van het ^{18}O -isotoop nam dus toe. Dit zuurstofisotoop kwam ook terecht in het uitwendige kalkskelet van miljoenen eencellige organismen, de foraminiferen. Bij het afsterven van deze “diertjes” en andere schelpdieren, kwam deze kalk (CaCO_3) als een sediment op de oceaانبodem terecht.

Lees verder op pagina 14

Activiteitenkalenders januari - april 2026

LET OP: Alle activiteiten onder voorbehoud! Kijk op de website www.ivnroermond.nl voor actuele gegevens.

Publieksprogramma

Zaterdag 10 januari

ClimateFresk; Workshop 'hoe beïnvloeden wij het klimaat'
Aanvang: 13:30 uur; duur 3 uur
Plaats: De Groene Transformator, Bredeweg 10, Roermond
Inleider: Regina Buijze
Aanmelden: via programmacommissie@ivnroermond.nl

Woensdag 11 februari

Lezing 'Geometrie in de natuur', Fibonacci
Aanvang: 19:30 uur
Plaats: De Groene Transformator, Bredeweg 10, Roermond
Inleider: Bert Geelen

Zaterdag 28 februari

Jeugdactiviteit 'maak je eigen bijenhotel'
Aanvang: 10:00 uur
Plaats: Tuincentrum Daniëls, Herkenbosserweg 4, Vloderp
Begeleiders: Marjo Stiphout en Sanne Backus

Woensdag 11 maart

Lezing 'Maas van rivier naar Systeem'
Aanvang: 19:30 uur
Plaats: De Groene Transformator, Bredeweg 10, Roermond
Inleider: Rouke van der Hoek

Vrijdag 20 maart

Opschoonactie Maas, Buggenum
Aanvang: 9:00 uur; duur 3 uur
Startpunt: hoek Dorpsstraat/Groeneweg, Buggenum
Aanmelden: via programmacommissie@ivnroermond.nl

Zaterdag 21 maart

Algemene ledenvergadering met aansluitend de leden-middag
Zie t.z.t. website en nieuwsbrief voor nadere informatie.

Zaterdag 4 april

Opschoonactie Maas, Hanssummerweerd, Asselt
Aanvang: 9:00 uur; duur 3 uur
Verzamelpunt: hoek Visserweg/Eind, Asselt/Swalmen
Aanmelden: via programmacommissie@ivnroermond.nl

Zondag 19 april

Fotozoektocht voor de jeugd, Herkenbosch
Aanvang: 10:00 uur; duur 2 uur
Startpunt: Camping Hutttopia, Meinweg, Herkenbosch
Gidsen: Marjo Stiphout en Sanne Backus

Zondag 26 april

Excursie Isabellagreend; 'Van natte winning naar natuurgebied'
Aanvang: 9:00 uur; duur 3 uur
Startpunt: Friends Beachclub, Marktstraat 25, Merum/Herten
Gidsen: Henry Dijkhuis, Edwin van Houtem, Robert Wilms

Fotowerkgroep

Zaterdag 17 januari, zondag 1 maart en zaterdag 11 april

Ruim voor de fotosessies ontvangen de leden van de fotowerkgroep informatie over de plaats van samenkomst en het fotografisch onderwerp waar aandacht aan wordt geschonken.

Hebt u interesse om een keer aan te sluiten? Dat kan. Stuur een mailtje naar: fotowerkgroep@ivnroermond.nl. U ontvangt dan de nodige informatie.

De Swalm bij Wieler. Foto Marieke Michels

Plantenwerkgroep

Zaterdag 24 januari

Bomen

Aanvang: 9:00 uur

Plaats: Panoramazaal Bezoekerscentrum Leudal, Haelen

Woensdag 11 februari

Lezing 'Geometrie in de natuur', Fibonacci

Meer info: zie publieksprogramma

Zaterdag 28 maart

Mossen/Korstmossen

Aanvang: 9:00 uur

Startpunt: Boscafé De Busjop, Busschopsweg 9, Heythuysen

Zaterdag 25 april

Voorjaarsflora, Elsloo

Aanvang: 9:30 uur

Startpunt: p-plaats Terhagen, Elsloo

Carpoolen: 9:00 uur vanaf carpoolplaats St. Joosterweg, Maasbracht

Aangepaste Natuurwandeling

Voor mensen met een verstandelijke beperking

Zaterdagen 14 februari, 14 maart en 11 april

van 13.30 uur tot 16.15 uur

(wandeling van 14.00-15.30 uur)

Plaats: Bezoekerscentrum Leudal

Roggelseweg 56, 6081 NP Haelen.

Vooraf aanmelden voor niet-leden verplicht:

nolimits@ivnroermond.nl

Vogelwerkgroep

Zondag 4 januari

Koningssteen/Kollegreend

08:30 uur Parkeerplaats Koningssteen, Thorn

Zondag 1 februari

WML Plas

08:30 uur Parkeerplaats Sportpark,

Baexemerweg Beegden

Zondag 1 maart

Munnichsbos

08:00 uur Parkeerplaats Natuurbegraafplaats Bergerbos,

St. Odiliënberg

Zaterdag 4 april

Lusekamp

07:30 uur Parkeerplaats Grens/Maalbroek, Roermond

Mus, foto Frans Hendriks

ZAAL *'t LEUKE*** CAFÉ**

Leukenstraat 6, 6099 AR Beegden
www.leukebeegden.nl

Uw adres voor:

- Verenigingen
- Vergaderingen / bijeenkomsten
- Voorlichting / werving / opleiding
- Cursussen
- Recepties
- Koffietafels
- Bruiloften
- Feesten & partijen

Zo ontstonden er verschillende laagjes sediment met verschillende concentraties isotoop 18O in de kalk afhankelijk van de klimatologische periode: in ijsstijden een hoge concentratie 18O en in tropische periodes een geringere concentratie 18O in het kalkpakket. Dus boringen in de oceaانبodem kunnen bijdragen aan het construeren van het klimaat.

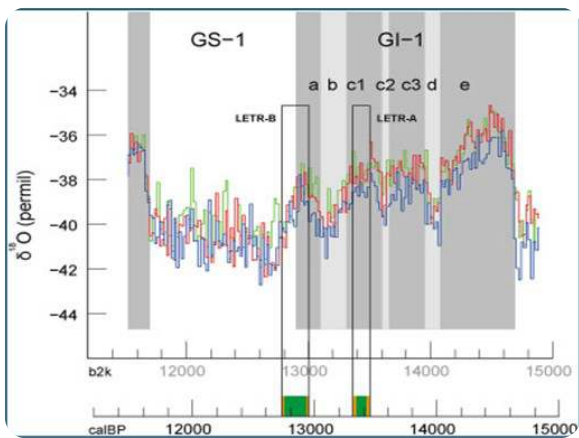

Afbeelding 5 Boormonster uit oceaan: PaleoMal (2008) Core sample with Pliocene Cardiidae <https://commons.m.wikimedia.org/wiki/File:Cardiidfossils.jpg#mw-jump-to-license>

Subfossiel oerbos Leusden

Bij Leusden zijn in 2016 twee clusters van grove dennen (*Pinus silvestris*) gevonden, die 13.000 jaar geleden in twee fases op het landgoed Den Treek groeiden. Ze groeiden in een relatief warme periode in de laatste geologische fase van het zgn. Allerød. Het eerste cluster bomen (zie fig. 6: rechter lijnkolommetje met groen op de bodem) ging ten onder bij een flinke dip in het klimaat (lichtgrijze kolom met letter b erin).

Nadat het klimaat zich na drie eeuwen weer hersteld had, groeide een tweede cluster bomen. Dit laatste “bos” (linker lijnkolommetje met donkergrijs op de bodem) ging

Afb. 6

definitief ten onder bij aanvang van de abrupt intredende koudeperiode: het Jonge Dryas (GS-1). En zo komen de stagnaties in groei en het afsterven van de bomen in Leusden naadloos overeen met de isotoopconcentraties in de ijskernen in het verre Groenland. De gekleurde grafiek heeft een erg negatieve deltawaarde in de periodes waarin de bomen afstierven.

Afbeelding 6 Jos Bazelmans e.a. (RCE) Quaternary Science Reviews, Vol. 272 nov. 2021, 107199. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0277379121004066>
Grafiek delta-waarde in Groenlandse ijskernen. Groen in balkjes = de 2 clusters grove den. GS-1 (Groenland-Stadial) is de koudeperiode Jonge Dryas, rechts ervan (GI-1= Groenland-Interstadiaal) zijn warmere periodes (donkergrijze balkjes) afgewisseld met koudere periodes (lichtgrijze balkjes).

De C14-datering of koolstofdatering

Doordat de dennenbomen in Leusden vrij snel onder de grondwaterspiegel kwamen te liggen en bedekt werden met een dikke laag dekzand, zijn ze niet vergaan en in subfossiele toestand bewaard gebleven. Doordat de bomen aan de buitenkant beschadigd waren, was uitsluitend dendrochronologisch onderzoek onvoldoende; daarom werd er ook een andere dateringstechniek toegepast: de C14-methode.

Afbeelding 7 Subfossiele grove den in Usselolaagje bij Leusden, bedekt met dekzand. Foto: Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (2021).

Omdat we uit het voorafgaande weten wat een isotoop is, kunnen we nu ook de C14-methode begrijpen. De C staat voor koolstof in de scheikunde.

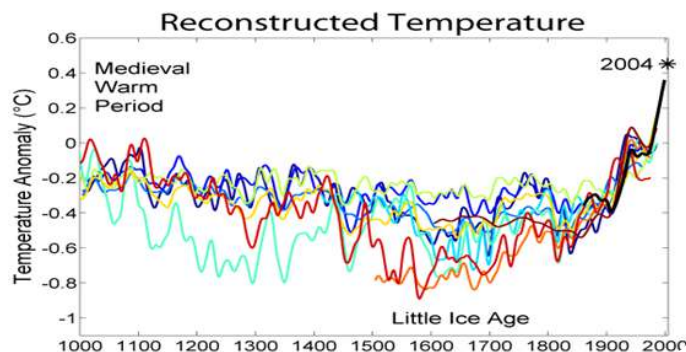
In elk levend organisme (mens, dier en plant) komen de koolstofisotopen 12C en 14C voor. Het verschil tussen beide isotopen is (naast het verschil in aantal neutronen) dat het 12C isotoop stabiel is, d.w.z. het blijft altijd intact, terwijl het radioactieve 14C-isotoop na afsterven van het organisme langzaam verval tot een andere stof (stikstof). De halveringstijd van dit verval is plusminus 5730 jaar. Dus als je bijvoorbeeld de 14C/12C verhouding in een levend mens vergelijkt met die van de ijsmummie Ötzi, dan kun je het verval van de concentratie 14C berekenen en concluderen dat deze man plusminus 5300 jaar geleden in de Italiaanse Alpen het leven liet. Zo kunnen we dus ook Egyptische inscripties op papyrus dateren (van een plant gemaakt). Ook kunnen we de botten van het edelhert met jachtsporen van 11.000 BP dateren, die op buurtschap de Mildert (Nederweert) zijn gevonden. En dus ook de dennen bij Leusden.

Afbeelding 8 Monument op buurtschap de Mildert langs de spoorlijn Weert–Roermond ter markering van de vindplaats van het edelhert en vuursteenartefacten van jagers-verzamelaars van 11.000 BP. Deze jagers kwamen ná de extreme koudeperiode van het Jonge Dryas weer opduiken in onze contreien. Dus in de periode die in de grafiek van fig. 6 is aangegeven met de uiterste linkerkolom, dat is de huidige tijd, het Holoceen. Foto BG.

Reconstructie en toekomst

Boringen in hout, ijs of sediment leveren aldus op verschillende manieren informatie op over het klimaat in het verleden. Deze informatie kan ook een bepaalde ontwikkeling van het klimaat laten zien, een trend naar de toekomst toe. Vooral nog ziet die ontwikkeling er niet rooskleurig uit. Vanaf 1900 gaan alle grafieken als het uiteinde van een hockeystick plotseling en snel, stijl omhoog als gevolg van het broeikaseffect met desastreuze gevolgen die we met enige regelmaat op het journaal zien. Aan de aardcycli of de activiteit van de zon kunnen we niks veranderen, maar aan de CO₂-uitstoot wel!

Afbeelding 9 Sterke stijging temperatuur op aarde na 1900 (de hockeystick genoemd). Robert A. Rohde (2005), 1000 year temperature comparison. Global Warming Art. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:1000_Year_-_Temperature_Comparison.png

Bronnen:

Trouet, Valerie. Wat bomen ons vertellen. Uitgeverij Lanoo (2020)

Haneca K. (2024), Dendrochronologie en erfgoedonderzoek. Handl. agentschap OE (v. 1.2.1), Brussel

Jos Bazelmans e.a. (RCE) Quaternary Science Reviews, Vol. 272 nov. 2021, 107199 <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0277379121004066>

Beleef de natuur

Foto Rooijmans in Budel is al sinds 1985 dé specialist op het gebied van natuurobservatie.

Verrekijkers | Spotting scopes | Warmtebeeldkijkers | Fotografie

Contact Foto Rooijmans

Adres: Markt 10, 6021CD, Budel

Website: www.fotorooijmans.nl

Telefoon: +31 (0) 495 494890

E-mail: fotorooijmans@hotmail.com

Met een assortiment van meer dan 250 kijkers op voorraad hebben wij één van de grootste collecties van de Benelux en dit tegen de beste prijs!

Opvallende wegbermplanten in en rondom het Leudal – Jacobskruiskruid

Door Phlip Bossenbroek m.m.v. Hermien Hendriks, Joost Ge-
raets en René Horsten

In 2020 zijn IVN-afdeling Roermond e.o. en Studiegroep Leudal aan de slag gegaan om samen met de gemeente Leudal en andere wegbeheerders het wegbermbeheer in de gemeente natuurvriendelijker te maken. Uiteindelijk hopen we dat er meer prachtig bloeiende bonte bermen zullen gaan ontstaan in plaats van de vele saaie, grazige maar levensarme wegbermen van nu. De meest opvallende soorten worden in een reeks korte artikelen voorgesteld. In deze aflevering is het jacobskruiskruid aan de beurt.

Naam

Van de 12 plantensoorten die in Nederland voorkomen en met kruiskruid worden aangeduid, is het jacobskruiskruid (*Senecio jacobaea*) waarschijnlijk het meest bekend, of anders gezegd het meest berucht. Kruiskruiden behoren tot een groep composieten, met als gezamenlijk kenmerk het onder andere kruiswijs aan de stengel voorkomen van de stengelbladen. Een andere verklaring voor deze naam betreft een gehoorfout, afkomstig uit het Duits, waar de groep onder 'Kreuzkraut' bekend staat, dat echter grijskruid betekent. De planten vallen in de bloeitijd op door de prachtig stralende bloemhoofdjes, die naast een hart van buisbloemen een krans van stralende lintbloemen laten zien. Bij het jacobskruiskruid zijn dat er precies 13. Tel maar na! De plant dankt haar naam aan de heilige St. Jacobus de Meerdere, omdat ze optimaal bloeit op zijn naamdag, dus rond 25 juli. In het Leudal valt ze dan op door de geelkleuring van graslanden, zoals in het Langven, en komt ze veel in wegbermen voor, vaak naast of gemengd met een andere veel voorkomende geelbloeiër: boerenwormkruid. Overigens is de geslachtsnaam *Senecio* afkomstig van het Latijnse *Senex*, wat 'grijsaard' betekent en verwijst naar het vruchtpluis van de plant.

Jacobskruiskruid is een tweejarige soort. Zaden kiemen in de herfst, waarna een bladrozet wordt gevormd dat overwintert. De rozetbladen zijn liervormig en zijn gelobd. In

het tweede jaar ontwikkelt zich de bloeistengel die tot ongeveer 1 meter hoogte komt. Naar boven toe splitst de bloeistengel zich enkele keren, zodat er uiteindelijk een tuitvormige bloeiwijze ontstaat. De stengelbladen zijn ingesneden en veerdelig en hebben een gelobde bladrand. Daarnaast ontwikkelt de soort een groot wortelstelsel.

Groeiplaats en verspreiding

Jacobskruiskruid is een pioniersoort die vooral te vinden is op plekken met een niet-gesloten vegetatie. Per volwassen plant kunnen tussen de 75.000 – 200.000 (!) zaden geproduceerd worden, waarvan > 60% binnen 5 meter van de moederplant op de grond valt. Als ze de kans krijgen, kiemen ze daar en beginnen dan aan hun tweejarige cyclus. Verspreiding vindt plaats door de wind. Het kleine vruchtpluis kan natuurlijk veel verder getransporteerd worden, maar heeft dan doorgaans haar meeste zaden al verloren. Als pionierplant komt ze graag voor in schralere vegetaties met veel open plekjes, op begraasde dijkhellingen, in wegbermen, maar ook in industrieterreinen, bouwplaatsen en dergelijke. Ze heeft daarbij een voorkeur voor zandige bodems.

Jacobskruiskruid komt in heel Nederland en de Benelux algemeen voor en verder in heel Europa en Azië, maar niet in het Verre Oosten.

Biodiversiteit en Maaibeheer

Jacobskruiskruid is een wonder qua biodiversiteit. Van meer dan 150 soorten insecten is bekend dat ze voor hun voortbestaan afhankelijk zijn van deze mooie plant. Daaronder 32 soorten bijen, 38 soorten zweefvliegen, 38 soorten andere vliegen, en 27 soorten dagvlinders. Onder deze soorten bevinden zich de kruiskruidzandbij, bladrollers, bladkevers en de jacobskruidaardvlo. Een heel bekende is een fraaie dagactieve nachtvlinder: de sint-jacobsvlinder, waarvan de rupsen leven van deze prachtige plant en opvallen door hun bijzondere zwart met geel gestreepte tekening, zodat ze ook wel zebrarupsen worden genoemd. Het is logisch dat het in het belang van de natuur is, dat

Rups van de Jacobsvlinder

St. Jacobsvlinder

jacobskruiskruid niet gemaaid wordt in de periode dat al deze soorten zo afhankelijk van de plant zijn. Maaien moet dan ook uitgesteld worden tot in de late herfst, als alle levenscycli van de betrokken soorten weer rond zijn gekomen.

Geneeskundige eigenschappen

Hoewel jacobskruiskruid als geneesmiddel gebruikt kan worden tegen menstruatiepijn en als laxermiddel, zijn er verder weinig geneeskundige toepassingen. Wel loopt er momenteel onderzoek naar het inzetten van de soort bij kankerbehandeling.

Ook is bij aanraking een allergische reactie mogelijk. Dat levert dan een contactallergisch eczeem op, waarvoor andere middelen moeten worden ingezet om dit tegen te gaan. De verwachting is wel dat jacobskruiskruid voor nog heel wat verrassingen kan zorgen als haar toepasbaarheid verder zou worden onderzocht.

Eetbaarheid

Hoewel jacobskruiskruid eetbaar is en ook graag verorberd wordt door vogels, wordt de plant nergens, voor

zover bekend, geconsumeerd of in recepten verwerkt. Bij voedselschaarste kan vee overgaan op het eten van de soort. In de landbouw is de plant echter berucht omdat ze 16 verschillende soorten giftige alkaloiden bevat, waarbij de bloemen 2 keer giftiger zijn dan de bladen. Als rundvee en paarden daarvan eten, kunnen deze stoffen schade aanrichten in de lever, nieren en de longen. Er vindt geen ophoping plaats, zoals nog wel eens beweerd wordt. Na 1 à 2 dagen worden de gifstoffen weer uitgescheiden. Ook in gedroogde toestand van het gemaaid gewas of als kuilvoer blijven die stoffen werkzaam. Het mooie is echter dat grazers de verse planten laten staan. Alsof ze weten dat consumeren slecht voor ze is. Maar gedroogd hooi met een aandeel van jacobskruiskruid kan beter niet aan de grazers gevoerd worden, omdat ze de plant dan niet meer herkennen. Overigens zijn schapen en geiten veel minder gevoelig voor de giftige alkaloiden. En als een agrariër de grasmat in zijn weilanden goed gesloten houdt, krijgt jacobskruiskruid veel minder kans om zich te vestigen. Mocht er echter toch vergiftiging optreden, dan zou een enzym, aangemaakt door honingbijen, deze alkaloiden, maar ook nicotine, kunnen afbreken. De honingbij beschikt hier al 281 miljoen jaar over (!).

Volksverhalen

Er zijn over jacobskruiskruid nauwelijks volksverhalen te vinden, wat bevreemdt omdat de soort toch een heel opvallend voorkomen heeft. Bekend is echter wel dat het de nationale bloem is van het eiland Man, waar het 'Cushag' heet. Ze is vernoemd naar Josephine Cushag (1852-1937), die geruime tijd als dichteres van het eiland bekend stond. Wél heeft de plant een aantal volksnamen meegekregen, zoals beestebloemen, grondheel, munnikeblaade, koebloem, anebienaboompje, Arabiersboompje, jacobsbloem, sint-jacobskroed (Zuid-Limburg), strommel en ijzerboompje. In de paardenwereld wordt haar naam wel afgekort als JKK.

Foto's van Hans Smulders

Op bezoek bij de Zoogdierenwerkgroep (deel 1)

Door Fenny Gaastra

Na een hele ochtend in gesprek met de twee gedreven coördinatoren (Marieke van den Ende en Joost Geraets) kan ik alvast vertellen dat, ondanks het feit dat ik wel ongeveer wist wat men deed, ik toch erg verrast werd door het vele en uiteenlopende werk dat men verzet.

Er wordt veel aan bescherming van dassen gedaan, maar ook egels en vleermuizen worden niet vergeten. En als de omstandigheden voor deze dieren goed zijn volgt er een hele meute aan andere dieren die er van meeprofiteren. De werkgroep bestaat uit een vijftiental leden die in meer of mindere mate actief zijn. De hele groep ontmoet elkaar een paar keer per jaar.

Marieke en Joost komen wekelijks bij elkaar om te kijken waar actie gewenst is en nemen de uitvoering daarvan op zich. Daarnaast gaan ze op die dag ook nog het veld in. De volgende keer mag ik mee en zal ik daarover verslag doen.

Het meeste werk dat men verzet is niet bepaald het leukste om te doen, maar de (grote) drive is om de omstandigheden voor zoogdieren zo goed mogelijk te maken. Dus het is niet leuk "dasjes kijken" (dat probeert men juist te voorkomen, want verstoring!) nee, het werk bestaat voor een groot gedeelte uit mails beantwoorden, meldingen doen, klachten indienen, meedenken en meepraten in diverse overleggen en adviezen geven aan zowel particulieren als organisaties, gemeentes en provincie. Het Roermonds Natuur- en Milieuoverleg, Milieudefensie, Milieufederatie Limburg en het CNME in Maastricht zijn een paar organisaties waarin men participeert. Maar ook projectmatig gebeurt er van alles bijvoorbeeld in samenwerking met Das en Boom of vanuit de gemeente, zoals monitoren van de dassen bij de Weerstand door middel van o.a. een wildcamera. Daarnaast verzorgt men ook nog excursies en presentaties voor diverse organisaties.

Wat levert al dat mailen, bezwaar maken en overleg nu daadwerkelijk op?

Succes! Resultaten!

- De provincie Limburg heeft een beleidsbrief das opgesteld
- kunstburchten zijn of komen er (Linne, Echt, Weerstand)
- er zijn of worden tunnels aangelegd (Linne, Melickerveld, Echt)
- er is geld voor de inrichting van natuurcompensatie ('t Ham, Kempen-Broek, Linne , Echt, dijkverzwaring Buggenum)
- de vergunning van Tennet wordt aangepast
- dassen verplaatsen in plaats van weggagen
- buis die dassen gebruiken onder de A2 wordt verlengd
- dassen mogen blijven (het Melickerveld, de Weerstand).

En de werkgroep doet nog meer!

Als er ergens een dode das wordt gevonden dan weet men de werkgroep ook te vinden. Gaat het om een (zogend) vrouwtje dan gaat men op pad om te kijken waar de burcht is om te achterhalen of er jongen zijn achtergebleven. Afhankelijk van de situatie wordt er dan bijgevoerd, met zo min mogelijk verstoring, of de jonge dasjes worden meegenomen omdat ze nog gezoogd werden.

Men gaat op huisbezoek bij mensen waar dassen in de tuin komen en geeft informatie over wat de das doet en waarom hij in de betreffende tuin komt. En niet te vergeten, om te vertellen dat dassen niet gevaarlijk zijn!

Ze leven van regenwormen en valfruit en eten ook, mooi meegenomen, de engerlingen uit je grasveld.

Daarnaast is Marieke bij de egelopvang actief en heeft regelmatig egeltjes thuis die bijgevoerd moeten worden (een dag- en nachttaak).

De egelsnelweg (kijk even op internet) is een leuk en nuttig project waar de werkgroep aan mee doet en tevens aan het vleermuizenmeetnet .

Ik denk dat u inmiddels ook wel verrast bent door alles wat deze werkgroep doet.

Deel 2 van het verslag (in het veld) in het volgende Schrijvertje.

Inspiratiemiddag IVN Limburg op 4 oktober 2025

Door Els Korsten

Het IVN District Limburg nodigde ons uit voor ontmoetingen en verbinding. Om ons mee te nemen in de wereld van ecosystemen, biodiversiteit, en hoe levende organismen met elkaar verbonden zijn. Maar bovenal een gezellige middag om bekenden en onbekenden van de diverse Limburgse afdelingen te ontmoeten in de historische groentetuin in Rijkel- Beesel.

We werden welkom geheten met koffie en zelfgebakken taartjes, met pruim, appel en ook wel kweepeer denk ik.

Na het welkomstwoord nam boer Ton ons mee in zijn productie moestuin, om te vertellen over vergeten groen-

ten. Zaaïen, stekken, en als trucje: plantenbakken met scheutjes op een warmdeken. Het thema was "goede Buren", wat hebben planten nodig om goed te kunnen groeien. Niet alle planten kunnen bij of langs elkaar en moeten elk jaar afwisselend op een andere plek staan. Dat word nauwkeurig bijgehouden op een plattegrond. Er word niet strikt volgens de biologische teelt geplant, maar in elk geval zonder bestrijdingsmiddelen. De groenten vinden gretig aftrek aan een kraam bij de straat.

Karin en Olivia namen ons mee met een presentatie over biodiversiteit en interactie, zowel onder als boven de grond. Wat doet het met het klimaat en met ons lichaam. Plenaire grenzen en onze eigen grenzen. Dan maken we in groepjes met opdracht om zelf te bedenken wat het inhoud een rondje door de tuin. Na een korte terugkoppeling kunnen we genieten van heerlijke soep met vergeten groenten. Brood met zelfgemaakte kruidenboter uit de kruidentuin lieten we ons goed smaken. Tenslotte stonden er enkele gidsen klaar om ons in de tuin rond te leiden met verhalen en veel info over wat er staat, anekdotes, afkomst, soms medicinaal gebruik, enz. enz.

Al met al een mooie leerzame middag met veel informatie en bovenal ontmoetingen.

Foto Els Korsten

Paddentrek; wie helpt mee de diertjes te redden?

Door René Horsten

Padden, alsmede kikkers en salamanders, trekken in het voorjaar vanuit hun winterverblijven naar het voortplantingswater. Hierbij moeten de diertjes vaak drukke verkeerswegen oversteken; zonder hulp zouden de meeste sneuvelen.

IVN Roermond e.o. coördineert het overzetten van de amfibieën in Nunhem (Hermien Hendrikx) en langs de Prof. Duboisweg bij de Bedelaar in Haelen (Joost Geraets en René Horsten).

Daarnaast zijn IVN-ers ook betrokken bij andere overzetgroepen in Swalmen – Boukoul rond Hillenraad, Roermond Heidebaan – Gebroek en in Sint Odiliënberg.

Normaliter komt de paddentrek in de loop van februari op gang en deze eindigt meestal begin april.

De trek begint na zonsondergang; wanneer exact is afhankelijk van de temperatuur (minimaal 5 graden Celsius) en als er sprake is van hoge luchtvochtigheid (liefst regenachtig weer). Als het warmer is dan acht graden en het regent is er meestal vrij massale trek.

Nu hoge temperaturen reeds veel eerder kunnen voorkomen, zou de trek al in januari kunnen beginnen, zeker voor salamanders die altijd al iets eerder actief zijn dan de padden en kikkers

Op beide trajecten helpen vrijwilligers om de amfibieën op te pakken voordat ze de weg oversteken en ze zetten die dan aan de overkant van de weg in de berm. In 2025 hebben we zo meer dan tweeduizend diertjes kunnen redden.

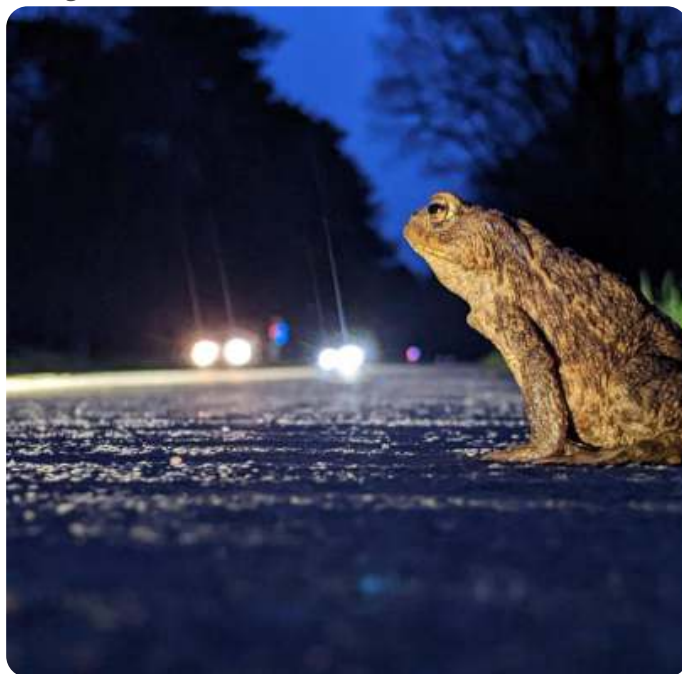
We hebben nog flinke versterking van de overzetteams nodig. Help je mee? Of ken je iemand die zou willen helpen? Het gaat om één keer per week in een periode van ongeveer acht weken. Een keer minder of meer kan. We lopen altijd met z'n tweeën.

Mocht je mee willen doen of wil je nadere informatie hebben, neem dan contact op met een van onderstaande personen. We nodigen je dan uit voor onze jaarlijkse startbijeenkomst.

Hermien Hendrikx hermienhendrikx@hotmail.com (Nunhem)

Joost Geraets joost.geraets@ivnroermond.nl (Bedelaar)

René Horsten rene.horsten@ivnroermond.nl (Bedelaar en overige locaties)

Natuurleerpad Hammerveld

Vernieuwing in aantocht: Natuurleerpad Hammerveld krijgt een frisse start

Door Ron De Cock, Marjo Stiphout, Henry Dijkhuis, Jet Joris en Pim Timmermans

In Roermond krijgt het Natuurleerpad Hammerveld een frisse update. De huidige borden staan er al meer dan tien jaar en zijn toe aan vernieuwing én modernisering. IVN Roermond denkt samen met de gemeente Roermond mee over de nieuwe leer- en belevingsroute.

Op 22 oktober ging de IVN-projectgroep Natuurleerpad Hammerveld op pad om samen de route te verkennen en ideeën te verzamelen voor de herinrichting. De gemeente wil nog dit jaar starten met het ontwerp van nieuwe informatieborden. Daarop komen korte natuurweetjes en kleine opdrachten, met QR-codes die leiden naar extra beleving voor jong en oud.

Tijdens de wandeling borrelden de ideeën op: QR-codes in de vorm van dieren of planten uit het gebied, opdrachten die passen bij de seizoenen en thema's die alle zintuigen prikkelen – voelen, kijken, luisteren, ruiken en bewegen.

Zo wordt een wandeling door het Hammerveld straks een echte ontdekkingstocht voor jong en oud. Ook wordt gekeken hoe scholen, verenigingen en buurtbewoners kunnen meedenken en meedoen, zodat het pad levend blijft en met zorg wordt onderhouden.

De komende tijd werkt de gemeente de plannen verder uit, met input van IVN. Wordt vervolgd!

Foto's van Pim Timmermans

Driehonderdvijftigste lid

Medio november is de familie Niessen lid geworden van IVN Roermond e.o. Zij zijn het driehonderdvijftigste lid van onze afdeling. Wij hebben hen verwelkomd met een bloemetje en enkele exemplaren van Het Schrijvertje. Wij hopen dat zij zich thuis gaan voelen bij onze activiteiten. Welkom.

Door deze code te scannen, komt u op de webiste waar u Het Schrijvertje digitaal en volledig in kleur kunt lezen op uw smartphone of ipad.

Vergroening schoolplein

IVN Roermond e.o. zet zich in voor vergroening schoolplein van het Wingscollege in Roermond

Door René Horsten

In maart 2024 nam ik samen met Rika, Marjo en Anja deel aan een bijeenkomst in de Groene Transformator over NK Tegelwippen.

Tijdens de voorstelronde hebben we aangegeven dat onze afdeling in het kader van haar 11de lustrum mee wil werken aan de vergroening van een schoolplein.

Een van de deelnemers, een voormalig docente van de middelbare school Wings, vertelde dat de schoolleiding van Wings (de overkoepelende naam voor Niekée en Agora) aan de Oranjelaan te Roermond het schoolplein wil vergroenen. We hebben toen contact opgenomen met de school voor een kennismakingsgesprek.

Er is een werkgroep in het leven geroepen bestaande uit docenten van de school en onze vrijwilligers.

Omdat de IVN-beroepsorganisatie vergroening van schoolpleinen in haar beleidsplan heeft staan hebben we ook gesproken met de IVN-beroepsorganisatie om een plan van aanpak te bespreken. IVN had reeds een beproefd concept van een Jongeren Advies Buro (JAB) ontwikkeld, waarbij niet een tuinarchitect wordt ingehuurd maar de leerlingen zelf een ontwerp maken.

Twintig leerlingen zijn in 5 groepjes aan de slag gegaan om een 'groen' schoolplein te ontwerpen. Zij zijn daarbij gefaciliteerd o.a. door ze mee te nemen naar de film 'Onder het maaiveld' en naar een voedselbos. Tevens is een expertmeeting georganiseerd met experts op gebied van biodiversiteit, waterhuishouding, tuinontwerp en moestuin.

Medio juni 2025 hebben de 5 groepjes hun ontwerp aan de schoolleiding gepresenteerd.

Het was een waar succes; veel mooie ideeën zijn gepresenteerd voor een 'groen' schoolplein.

Tijdens de zomer is een eerste schets gemaakt waarin de ideeën van de leerlingen zijn verwerkt.

In januari 2026 komt een gedetailleerd ontwerp beschikbaar, dat zal dienen voor informatiebijeenkomsten voor de leerlingen en de buurt en waarmee ook subsidie-aanvragen zullen worden uitgestuurd. We gaan je in de komende edities van Het Schrijvertje nader informeren over de voortgang van dit mooie project.

Beleef de natuur

Toelichting op het jaarprogramma

Door René Horsten

De programmacommissie heeft mede met input van de leden een gevarieerd **Publieksprogramma** 2026 samengesteld. Zie de folder die met het Schrijvertje is meegestuurd.

In 2025 hebben we aantal **workshops** georganiseerd die zeer succesvol waren en snel waren volgeboekt. Het mooie van de workshops is dat men samen aan de slag gaat.

In het nieuwe programma zijn wederom enkele workshops opgenomen.

Nast de jaarlijks terugkerende activiteiten vind je in het programma ook enkele interessante **lezingen**.

We hebben wederom een **fietstocht**, **dagwandeling** en gaan ook weer **met de bus** op stap. Dit keer naar De Biesbosch.

De werkgroep jeugdactiviteiten heeft aantal boeiende **jeugdactiviteiten** ingebracht die de aandacht verdienen. Het gaat erg leuk worden voor de kinderen.

Vermeldenswaard is zeker ook de bijdrage van de nieuwe landschapsgidsen die een drietal **landschapsexcursies** gaan verzorgen. Zij gaan hun opgedane kennis overbrengen op het publiek. We weten uit ervaring dat men het zeer op prijs stelt handvatten te krijgen waarmee het landschap herkenbaarder wordt.

Raadpleeg de **website** voor nadere informatie over de geplande activiteiten.

Tot ons genoegen constateren we dat de belangstelling voor de natuur groeiende is. We hopen dat we met ons programma een bijdrage kunnen leveren om mensen met de natuur te 'verbinden'.

Namens de programmacommissie wens ik een ieder een 'natuurrijk' nieuw jaar.

Vollemaantocht in het Swalmdal

Door Leo Koster

Op dinsdag 7 oktober 2025 wordt er voorgewandeld voor de Vollemaanwandeling op donderdag 6 november 2025. Er wordt een voorlopige route uitgestippeld; we zien geen maan, we horen wel de roepen van de bosuil. Eerst nog een mailtje van onze ex-voorzitter; 6 november kunnen we kiezen uit kippen-champignonsoep of tomaten--groentesoep. René, ik kies voor tomaten-groentesoep met veel balletjes. Reactie René: "Dag Leo, het is een vegetarische soep; dus zonder balletjes. Ik heb in mijn diepvries nog soepballetjes; die kan ik wel meenemen." Als we op donderdag 6 november 2025 rond 18:00 uur wachten op de bestelde soep, word ik verrast door René die me diverse soepballetjes in mijn soepkom legt. Een ontzettend leuk gebaar van onze voormalige voorzitter.

We zijn bij eetcafé Aan de Grens, Bosstraat 126A te Swalmen. In het café wordt me even verteld over honderden kraanvogels over Herkenbosch; zo'n groep zou ik vanavond ook wel willen zien. Aan de grens wil zeggen dan het grote Duitsland niet ver weg is, via grenspaal 420 kun je Nederland inrijden c.q. de Bondsrepubliek Duitsland binnenrijden. De Bondsrepubliek Duitsland heeft 16 deelstaten en is 8½ keer groter dan Nederland. Zevenentwintig personen hebben wel zin in een boswandeling. In het café hangt een oude foto van het voormalige grenskantoor dat gevestigd was in een deel van een woonhuis waar nu het café gevestigd is. Voor het grenskantoor is een rood-witte slagboom zichtbaar.

Na het consumeren van de soep gaan we op stap. De gidsen: Hermien Hendriks en Leo Koster. Misschien krijgen we het noorderlicht te zien. Als we buiten op de parkeerplaats staan, worden we overdonderd door de schoonheid van een volle maan. Heel veel foto's worden gemaakt. De maan is vrouwelijk; Hermien krijgt als eerste het woord. Ze heeft het over eigen risico, de oneffenheden op de paden en wanneer er gebruikgemaakt mag worden van de zaklantaarns. Ik vertel iets over het voormalige grenskantoor dat tegenover de straat in 1961 werd geplaatst, het betrof een houten barak uit Siebengewald. Tot 1961 zat de douane in een particulier huis, nummer 128, van Joep en Maria Küsters. Via een fietspad wandelen we links het bosgebied in. We hebben al vaker een vollemaanwandeling georganiseerd, maar een volle maan zo mooi als vanavond nog nooit.

Bij een houten sculptuur, voorstellende een buizerd, gaan we scherp naar links. Dit houtsnijwerk is van kettingzaagkunstenaar Roel van Wijlick. We wandelen over een vlonder en komen bij meerdere sculpturen die spechten voorstellen. De vraag wordt gesteld: hoeveel spechtensoorten hebben we in Nederland? Het antwoord zit er niet bij. Zwarte, groene, grote bonte, kleine bonte, middelste bonte specht en, voor velen een verrassing, de draaihal. Op de Meinweg heeft de draaihal dit jaar twee broedpogingen gedaan, één nest met 9 onbevruichte eieren en één nest met twee dode jongen. We wandelen ver-

der naar een brug over de Swalm. Voor de deels verlichte brug draag ik een deel van een gedicht voor van Riky Simons-Julicher; 'de Zjwaam'. We wandelen door het Swalmdal met diverse prachtige sculpturen; bever, ring-slang, kikker, slak en eekhoorn. In het fraaie Twente waar ik geboren ben noemen ze de eekhoorn kateeker, toen ik in Limburg kwam te wonen noemde men de eekhoorn eiketske. In Twente eindigt de benaming van dit knaagdier-tje met eeker (eik) en in Limburg begint 't met eik, terwijl de benaming van kat en ketske in beide benamingen voorkomt. We horen prachtig de geluiden van de bosuil.

We horen geklater van water, we komen bij de voormalige stuw in de Swalm. Deze stuw is in 2008 vervangen door een lange, meanderende vistrap. We verlaten voor even het dal van de Swalm. Op een open plek tovert Hermien enkele bollen uit haar tas tevoorschijn, een schematische voorstelling van de zon en maan. De diameter van de zon is ongeveer 109 keer zo groot als die van de aarde. De aarde draait in een jaar om de zon, terwijl de maan in ongeveer een maand rond de aarde draait. De maan draait ook in ongeveer dezelfde tijd om haar eigen as, waardoor we altijd dezelfde kant zien. Het resultaat is dat de maan verschillende schijn gestalten heeft. De maan heerst over eb en vloed van oceanen en zeeën. Omdat de mens voor 80% uit water bestaat, heeft de maan en haar wisselvallige reflecties veel invloed op ons gemoed. Diverse personen beamen dit.

Tegen het firmament zien we flonkerende sterren. We wandelen terug, doch vinden het juiste pad niet meer. We wandelen naar een verharde weg, de Lanck, en gaan hier rechts. Op een plek langs de geasfalteerde straat draag ik het gedicht voor van Ton Valkenburg; 'Vallendje sterre'. We gaan de Swalm over en links het bos in. Het geritsel van bladeren, af en toe de roep; toter, modder, pratsch. De verkleuring van de bladeren gaat aan ons voorbij. We horen weer de bosuil. We wandelen langs een perceel van de voormalige burgemeester Strens, hier groeien onder meer rododendrons. We komen bij de snelstromende Swalm. De lichtjes worden weer ontstoken. Hier in het kort de middeleeuwse geschiedenis van het verdedigingswerk de Wolfsgraaf. We gaan verder door een voormalige wei. Aan de overkant van de Swalm een fraaie rietkraag. Hier het gedicht van Guido Gezelle: "O! het ruischen van het ranke riet! hoe dikwijls, dikwijls zat ik niet nabij den stillen waterboord, alleen, en van geen mensch gestoord en lonkte 't rimplend water na, en sloeg uw zwakke stafjes ga, en luisterde op het lieve lied, dat gij mij zongt, o ruischend riet!"

We wandelen weer terug richting de Wolfsgraaf. Op een infobordje: de 'Wolfsgraaf' is een middeleeuwse landweer aangelegd rond 1450 om de heerlijkheid te beschermen tegen rondtrekkende bendes. Sommigen vinden de groep te groot. Op verzoek van Hermien gaan we ons verstoppen, genieten van de stilte en rust. Diverse personen vinden de tijd hiervoor te kort. We wandelen onder langs een

verlande vijver. Op een plek langs de Veedrift worden door Hermien vragen gesteld, zoals hoe ruikt het op de maan, of hoe hoog is overdag en 's nachts de temperatuur op de maan of hoe hoog is de snelheid waarmee de maan om de aarde draait? We begeven ons nu richting Herberg De Bos anno 1847. Via het fietspad wandelen we langs de ingang van het familiebad De Bosberg, aangelegd in de jaren dertig van de vorige eeuw in het kader van de werkverschaffing, het bad werd in 1936 geopend. We gaan van het fietspad af en het bos in.

René heeft een goede neus en vindt een tas met sterke drank. Iets verder wordt even de roepen van de draaihal afgespeeld, een schel, klaaglijk gekikker 'kjie kjie kjie', kjie kjie kjie'. Een ander geluid dat Hermien laat horen van de draaihal lijkt op de alarmroep van de winterkoning. De bosuil krijgt ook nog even wat aandacht. Hij/zij krijgt een muis aangereikt, drie witkleurige eieren op de grond, de onverteerbare delen worden in de vorm van een braakbal uitgespuwd, de inhoud van zo'n braakbal met botjes, schedeltjes, haren wordt aan de mensen getoond. Hermien vertelt ook nog iets over maanhout. Het is onbrandbaar, het scheurt niet, trekt niet krom, de buitenkant verkoold maar brandt niet in, in bedden van maanhout geniet men een betere nachtrust. Het is vooral bekend in Zwitserland en Zuid-Duitsland. Bij een versierde houten bank trakteert René ons op bessenjenever in echte glaasjes. We luisteren naar 'La Luna' van de tenor Andrea Bocelli en Helen Schneider. Omdat het bijna Sinterklaas is, de goedheiligman op 16 november per boot in Roermond wordt verwacht en de sint totaal niet tevreden is over de ontvangst van cadeautjes, draag ik een gedicht voor over 'Sinterklaas en zien paerd' van Griet Coenen uit Koningsbosch. Ik draag daarbij een door mijn vrouw gemaakte mijter. We wandelen richting 'Aan de Grens'. Hier leggen kaarters hun kaartje. We zoeken een plaatsje op en iedereen wordt nog eens getrakteerd op een consumptie. René bedankt de gidsen, een warm applaus zegt genoeg.

De foto's bij dit artikel zijn van Kim van de Velde-Tijchon

janWelters autoservice

Echt Tel. 0475 - 48 13 65

www.autoservicejanwalters.nl

Contactpersonen

IVN Roermond e.o. organiseert diverse activiteiten.

Wilt u iets weten of actief meedoen, neem dan contact op met één van de volgende personen:

Werkgroep Vogels

Huub Loete, 06-14189335 /

Coen Cox, 06-52862791

vogelwerkgroep@ivnroermond.nl

Werkgroep Planten

Willemiek van Deutekom, 06-20903490 (regio oost)

Hermien Hendriks, 06-13015190 (regio oost/west)

Vlinderwerkgroep

René Horsten, 06-22468910

vlinderwerkgroep@ivnroermond.nl

Heidewerkgroep

Hermien Hendriks, 06-13015190

hermienhendriks@hotmail.com

Jeugdwerkgroep

jeugdwerkgroep@ivnroermond.nl

Junior Rangers (leeftijd vanaf 12 jaar)

Sanne Backus, 06-18930709

sanne.backus@ivnroermond.nl

Werkgroep Amfibieën en Reptielen

René Horsten, Hermien Hendriks; zie hierboven

Macrofaunawerkgroep

Ron Van Pol, 06-25012712

macrofauna@ivnroermond.nl

Fotowerkgroep

fotowerkgroep@ivnroermond.nl

Zoogdierwerkgroep

Joost Geraets,

Marieke van den Ende, 06-46522105

zoogdierwerkgroep@ivnroermond.nl

NoLimits

Sjoerd van der Schuit, 0475-302733

nolimits@ivnroermond.nl

Excursieloket

Ruud Snijders, 06-24404802

excursies@ivnroermond.nl

Programmacommissie

René Horsten, 06-22468910

programmacommissie@ivnroermond.nl

Vertrouwenscontactpersoon

vertrouwenspersoon@ivnroermond.nl

Redactie Het Schrijvertje

Frans Hendriks, 06-23663157

hetschrijvertje@ivnroermond.nl

Webmaster: webmaster@ivnroermond.nl

Fotomaster: fotomaster@ivnroermond.nl

Zaterdag 10 januari 2026

Climate Fresk: workshop 'Hoe beïnvloeden wij het klimaat'

Aanvang: 13:30 uur; duur 3 uur

Plaats: De Groene Transformator, Bredeweg 10, Roermond

Inleider: Regina Buijze

Aanmelden: via programmacommissie@ivnroermond.nl